

Co říkají mapy o Sovětském svazu?

Vzdělávací cíl: Žáci porovnávají dobovou mapu propagující úspěchy socialistické výstavby v SSSR s mapou pracovních táborů systému Gulag vytvořenou současnými historiky. Zohledňují kontext vzniku map a snaží se porozumět rozporným informacím. Získávají kritický odstup od map a propagandy.

Klíčová slova: totalitní režimy, příčiny studené války, propaganda, vztah k minulosti, porovnáváme prameny

Práce s jednotlivými slidy:

Poznámky:

1 ZKOUMÁNÍ DOBOVÉ MAPY (2 min.)

Prohlížení mapy s pomocí lupy.

2 POPIS DOBOVÉ MAPY (5 min.)

Označování prvků, které přinášejí důležité informace o Sovětském svazu.

Žáci mohou i bez porozumění legendě mapy označit ikony různých průmyslových závodů, elektráren, dolů či železnic. Důležité jsou též postavy vojáků, které brání Sovětský svaz před nepřáteli. Učitel upozorňuje žáky, aby využili informace z popisky.

3 ŠKÁLOVÁNÍ KLÍČOVÝCH VÝRAZŮ (3 min.)

Zvětšování či zmenšování pojmů dle toho, jak vystihují, co mapa vypovídá o Sovětském svazu.

Žádné tvrzení není chybné. Učitel upozorňuje žáky, aby při výběru zohlednili prvky, které označili na mapě.

4 ZKOUMÁNÍ SOUČASNÉ MAPY (2 min.)

Prohlížení mapy s pomocí lupy, četba popisky a přepínání vrstev.

Žáci srovnávají současnou mapu, jež schematicky zachycuje pracovní tábory (gulagy), se starší mapou z třicátých let pomocí přepínání vrstev. Současná mapa ukazuje gulagy nejen v době 30. let, ale po dobu celé jejich existence až do roku 1960. Žáci reflektují odvrácenou stranu sovětského pokroku, který stál také na perzekuci odpůrců komunismu a na otrocké práci.

5 ZODPOVĚZENÍ OTÁZKY (8 min.)

Žáci na základě předchozí analýzy a srovnání map odpovídají do textového pole na otázku: 🕒 Co mapy říkají o rozvoji průmyslu v Sovětském svazu?

Žáci mohou poukázat na rozpornost informací z map. Dobová ukazuje SSSR pozitivně jako moderní zemi, v níž se rozvíjí průmysl. Současná mapa však poukazuje na totalitní ráz režimu, který věznil odpůrce a zneužíval je k otrocké práci. Učitel může doplnit podrobnější informace: badatelé odhadují, že od roku 1920 do začátku let šedesátých prošlo 30 000 trestnými pracovními tábory 15–18 milionu lidí, z nichž minimálně 1,5 milionu tvrdé tábory podminily nepřezílo. Pracovní i ubytovací podmínky byly téměř neúnosné. Tvrdou manuální práci provázely nedostatky

Poznámky:

jídla způsobující vězňům nemoci z podvýživy, tábory se navíc nacházely často v nehostinných končinách ruské tajgy či středoasijských pouští. Mapa pracovních táborů zachycuje, jak se rozšířily i ve středovýchodní Evropě se vznikem východního bloku po druhé světové válce. Pro bližší informace lze využít aplikaci [Gulag.online](https://gulag.online). Žáci mohou při charakteristice vývoje SSSR rozporné situace využít, aby jednak poukázali na nespornou modernizaci bolševického Ruska (elektrifikace, rozvoj infrastruktury, růst měst a pracovních příležitostí, změna životního stylu), zároveň však i na totalitní metody řízení společnosti.

Další možnosti zapojení do výuky:

Využijte aplikaci [Gulag.online](https://gulag.online) a pokuste se na interaktivní mapě zjistit, zda ve vašem regionu nežili vězni sovětských gulagů. Seznamte se s pomocí aplikace s jejich osudy. Osobní příběh a dobové dokumenty mohou rozvinout představu žáků o pracovních táborech a formách represe.